ENGELAND'S VERANTWOORDING.

DE TRANSVAALSCHE KWESTIE,

DOOR

SIR BARTLE FRERE,

Ex-gouverneur van de Kaapkolonie, Commissaris voor de Transvaalsche zaken.

Uit het Engelsch.

HAARLEM. — DE ERVEN F. BOHN.

1881.

KON. BIBLIOTHEEK VAN 's-GRAVENHAGE

PERPUSTAKAAN NASIONAL

pp288, 120

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII. 484

ENGELAN

DE TRA

S

Ex-gouverneur van

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII 484
XXII. 484
XXII. 484

ENGELAND'S VERANTWOORDING.

DE TRANSVAALSCHE KWESTIE,

DOOR

SIR BARTLE FRERE,

Ex-gouverneur van de Kaapkolonie, Commissaris voor de Transvaalsche zaken.

Uit het Engelsch.

HAARLEM,
DE ERVEN F. BOHN.
1881.

BAT. GENOOTSCHAP VAN

Zelfs onder d
verleden hebben
van de bron af
geslacht ligt; m
geheele bestaan
daar in dat korte
ringen van volk
de Zoeloes, de H

Menigeen onde
Transvaal grooter
dat zijne broeder
Zoeloes, ver voo
waren de Bechua
zoo gekweld gew
Moselekatze, dat
door de Kalahari
Basutoland waren
olifanten, rhinoce
schen de pas ve
Pretoria en Potch
lekatze, het Zoel
zooals hij genoem
ting, even voordat

Item 12: 07162607005
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 4 Maret 2012
No. Induk : 20793/PN-MUSEUM/12
BIB - ID : 0010-42817760
Beli / Hadiah : Ex. Museum

Zelfs onder de landen van Zuid-Afrika, die geen historisch verleden hebben, is de Transvaal het eenige, welks geschiedenis, van de bron af, nog in het geheugen van het tegenwoordige geslacht ligt; maar in menig oud rijk hebben gedurende zijn geheele bestaan niet zooveel omwentelingen plaats gehad als daar in dat korte tijdperk, waaronder vier bijna totale veranderingen van volken, die er geregeerd hebben: de Bechuanen, de Zoeloes, de Hollanders en de Engelschen.

Menigeen onder onze tijdgenooten kan zich herinneren dat de Transvaal grootendeels bevolkt was door Bechuanen, een volk dat zijne broeders van den grooten Bantu-stam, de Kaffers en Zoeloes, ver vooruit was in beschaving. Vijftig jaar geleden waren de Bechuanen door vijandelijke invallen van de Zoeloes zoo gekweld geworden, inzonderheid door den grooten inval van Moselekatze, dat allen, die aan den moord ontkomen waren, door de Kalahari-woestijn naar het land van Secocoeni en het Basutoland waren gevlucht. Engelsche jagers zagen, in 1836, olifanten, rhinocerossen en giraffen in de vruchtbare dalen tusschen de pas verwoeste dorpen van de Bechuanen, waar nu Pretoria en Potchefstroom staan. Zij bezochten het kamp van Moselekatze, het Zoeloe-opperhoofd, „de Attila van Zuid-Afrika", zooals hij genoemd werd, de oorzaak der aangerichte verwoesting, even voordat hij slaags raakte met de „Voortrekkers", de

AN NASIONAL RI.
Maret 2012
793/PN-MUSEUM/12
Museum
PERPUSTAKAAN NASIONAL

aanvoerders van de groote emigratie der Boeren, die, na veel wederwaardigheden en zwaren strijd, hem eindelijk naar het noordoosten terugdreven, waar hij zich met zijn volk, de Matabelen (Zoeloes) voor goed nederzette in het land, dat zij nu nog bewonen, 600 mijlen ten noorden van Zoeloeland. Daar stierf hij, een zoon nalatende, die hem in de regeering opvolgde.

De neiging van de Hollandsche Boeren in de Kaap-kolonie om het land uit te trekken schijnt reeds van de eerste jaren der Hollandsche volksplanting te dagteekenen. In het wetboek der Hollandsche gouverneurs kwamen verscheidene bepalingen voor om die neiging tegen te gaan. Onder de kolonisten waren er, die, na jarenlang op de toenmalige grens gewoond te hebben, in de destijds nog onbekende streken buiten de kolonie een land gingen zoeken, waar zij vrijer konden omzwerven. Krachtige maatregelen werden daartegen genomen, door boeten als anderszins; maar niettemin bleef die zucht tot landverhuizing onder de meer ondernemende bewoners der kolonie onverminderd bestaan, totdat de emancipatie van de slaven in de oude kolonie er een nieuwen stoot aan gaf. In de ten uitvoerlegging van de Engelsche Emancipatiewet werden de gevoelens of belangen der Hollandsche meesters weinig ontzien. In de meeste gevallen waren de slaven van den Hollandschen boer aan de Kaap beter behandeld geworden dan in andere koloniën, waardoor vooral onder de rijkere en deftiger families een sterk gevoel van onbillijkheid en onnoodige hardheid jegens de meesters ontstond, daargelaten nog het onvermijdelijk geldelijk verlies, tengevolge van de beperkingen in de regeling van den arbeid. Vandaar dat, toen onder de Hollandsche boeren de kreet oprees dat „zij eene woonplaats moesten zoeken buiten de Engelsche grenzen, waar zij niet te lijden hadden van de humaniteitsbeginselen van het Engelsche Gouvernement", het aantal „Trekkers" of emigranten vermeerderd werd door verscheidene betrekkelijk rijke en deftige hoofden van gezinnen, die jarenlang in de beste gedeelten van de oude Kaapkolonie gewoond hadden en aan gene zijde van de Oranje-Rivier

PERPUSTAKAAN NASIONAL

van die lastige tusschenkomst verlost hoopten te zijn. Zij waren van afkomst Hollanders en Fransche Hugenooten, in wie nog de trotsche en moedige aard hunner voorvaderen lag, die liever hun vaderland in Europa verlaten hadden dan zich aan gewetensdwang te onderwerpen. Zij hadden in den lateren tijd onder Engelsche heerschappij gestaan, en dikwijls werkte hun godsdienstijver samen met de onvermijdelijke ergernis over die gedwongen onderwerping, als een prikkel om een nieuw en vrijer gebied buiten de Engelsche grenslinie te zoeken. Eenigen begaven zich, in 1835—38, rechtstreeks naar de Transvaal; maar anderen trokken tot voorbij den oorsprong van de Oranje-Rivier, en zetten zich eindelijk in Natal neer, dat, na de koude en openliggende hooge streken aan de andere zijde van het gebergte, hun een waar land van belofte toescheen.

Natal was door herhaalde invallen der Zoeloes bijna ontvolkt. In vele gedeelten waren de verstrooide inboorlingen in hunne ellende tot Kannibalisme vervallen, en oude lieden in Natal, zoowel als in Basutoland, weten nog akelige geschiedenissen te vertellen hoe zij, òf zelf er bijna het slachtoffer van zijn geworden, òf in sommige gevallen er aan hebben meêgedaan. Hier, evenals overal in Zuid-Afrika, werd de ontvolking snel gevolgd door eene vermeerdering van woudgedierte, en de meeste bewoners van Natal kunnen spreken van kudden olifanten, die zij zelven gezien hebben: een der zekerste bewijzen van de algemeene ontvolking eener landstreek.

Dingaan, het Zoeloe-opperhoofd, scheen aanvankelijk, evenals zijn voorganger Chaka, den blanken, die hem kwamen bezoeken, niet ongenegen, en te meenen dat hunne vuurwapenen hem wel van nut konden zijn. Tot antwoord op een verzoek van Piet Retief en andere aanvoerders der Boeren om hun land af te staan, stelde hij hun ten taak hem eenig vee terug te bezorgen, dat door een naburig opperhoofd zijn volk ontroofd was. Die taak werd behoorlijk volbracht, en tot belooning stond hij den Boeren een groot grondgebied af, meerendeels onbewoond, en dat tegen-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

woordig een der beste streken van de kolonie Natal is. Maar de vaardigheid, waarmede zij eene moeilijke taak volbracht hadden, scheen Dingaan's achterdochtige vrees gewekt te hebben; en de inkt van het bewijs van afstand was letterlijk nauwelijks droog, of hij noodigde de deputatie der Boeren op een afscheidsmaal en liet hen allen op staanden voet vermoorden, terwijl hij „impis" in verschillende richtingen rondzond om hunne gezinnen, waar zij die gekampeerd vonden, te overvallen en om te brengen. Die moord van Piet Retief en zijne moedige volgelingen, en de daarop volgende slachting onder de Boerengezinnen aangericht op den „Bloedigen Zondag" in 1838, zal altijd het uitgangspunt van de geschiedenis der Boeren zijn, en, in hunne schatting, de grond van hunne aanspraken op elk land, dat zij later op de Zoeloes en andere stammen der inboorlingen veroverd hebben.

Maar de Boeren in Natal vonden een nog geduchter hinderpaal dan Dingaan in de constitutioneele aanspraken van het Engelsche gouvernement aan de Kaap. Dat gouvernement beschouwde de Boeren als weggeloopen onderdanen, die de koloniale wetten geschonden hadden door de kolonie te verlaten en een daarmede wedijverenden staat in Natal te stichten, waar eenige Engelsche kolonisten vroeger van de Zoeloe-opperhoofden Chaka en zijn opvolger Dingaan vergunning hadden verkregen zich te vestigen. Hieruit ontstonden vijandelijkheden tusschen de Boeren en het Engelsche gouvernement, die, zooals de meeste gevallen van dien aard, uit tweederlei gezichtspunten verhaald kunnen worden, al naarmate de verhaler Hollandsch of Engelsch gezind is. Maar het gevolg was dat het gebied van Natal door het Britsche gouvernement overgenomen en in 1844 tot eene afzonderlijke kolonie gemaakt werd, terwijl de Boeren, die niet tevreden waren met de nieuwe heerschappij, wegtrokken om eene nieuwe woonplaats in de Transvaal en den Oranje Vrijstaat te zoeken.

In de eerste reizen van Livingstone wordt beschreven hoe wederrechtelijk de Boeren, toen zij zich in de Transvaal vestigden, jegens hunne zwakkere naburen, de inboorlingen, te werk gingen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Men zij indachtig dat dit alles in den tijd van het thans levende geslacht gebeurd is. Eenigen, die nu de ontevreden Boeren aanvoeren, kunnen zich hunne oorspronkelijke woonplaats in de Kaapkolonie nog herinneren. Veel meer nog hebben hunne ouders er van hooren spreken, en de meesten weten te vertellen van hunne moeielijke omzwervingen, duizende mijlen ver, van hunne nederzetting in de vruchtbare dalen van Natal, van hunne door de Zoeloes vermoorde vrienden en familie, van de strenge werking der Engelsche wet, en van hunne eindelijke vestiging in landen, waar de dieren des velds in vrijheid leefden en die zij, zooals zij vermeenen, tot hun eigendom maakten door er woningen te bouwen en de olifanten en antilopen door kudden vee te vervangen.

Dit alles moet men in aanmerking nemen bij het beoordeelen van de tegenwoordige gevoelens der Boeren jegens ons zoowel als jegens de inboorlingen, en tevens moet men er bij bedenken dat de Boeren meenen dat zij de Transvaal met hetzelfde recht bezaten als wij Canada, Indië en vele andere landen bezitten — namelijk, het recht van verovering.

Werpen wij nu een blik op de verschillende lotgevallen der beide Hollandsche republieken, die door de uitgeweken Boeren aan gene zijde van de Oranje Rivier gesticht werden.

De onafhankelijkheid der Transvaalsche Boeren werd hun oorspronkelijk gewaarborgd door het zoogenaamd Verdrag van de Zand Rivier (in 1852), waarbij zij als zelfstandig erkend werden op voorwaarden, die voornamelijk ten doel hadden hun te beletten de inboorlingen in hunne omgeving tot slaven te maken. Maar de Oranje Vrijstaat bleef eerst Britsch grondgebied en werd een paar jaren later (in 1854) door de Britsche Regeering, zeer tegen den zin van een groot aantal zijner bewoners, vrij verklaard en tot eene afzonderlijke republiek gemaakt.

Ten zuiden begrensd door Natal, het Basutoland en de oude Kaap Kolonie, ten noorden en ten oosten door de Transvaalsche republiek, had de Oranje Vrijstaat een scherp afgebakend gebied, hetgeen tot zijne tegenwoordige ontwikkeling veel heeft bijgedragen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

De waarde van die enge grenzen werd aanvankelijk niet door den Oranje Vrijstaat erkend, en de bewoners hebben nog hunne grief tegen het Engelsche gouvernement niet vergeten, dat dit de onderwerping van de Basuto's aannam en het Basutoland tot Britsch grondgebied verklaarde, juist toen het opperhoofd op het punt was zich aan den Vrijstaat over te geven.

Van nu aan was er slechts in éene richting uitbreiding mogelijk, namelijk, naar het westen, en daar bracht de ontdekking van de diamantvelden, op een gebied, waarop de Oranje Vrijstaat geen onbetwist recht had, de republiek weder in botsing met het Engelsche gouvernement.

De diamantvelden werden als Britsch gebied geannexeerd, onder omstandigheden, die, hoewel zij te verdedigen waren, bij de regeering en het volk van den Vrijstaat groote ontevredenheid verwekten, en de aanzienlijke som gelds, als schadevergoeding toegestaan, kon de gemoederen niet geheel bevredigen. Ongetwijfeld heeft de Engelsche Koloniën veel bijgedragen tot de ontwikkeling van den Oranje Vrijstaat, maar de gestadige vooruitgang van die republiek is meer in het bijzonder het werk van den Staatsman, die er sedert vele jaren het ambt van President vervult. De heer Brand was de zoon van een der aanzienlijkste burgers van Kaapstad, Sir Christofel Brand, die als president der Wetgevende Vergadering, door al zijne medekolonisten geacht en geëerd werd. Hij was bij de Engelsche balie aangesteld en maakte als rechtsgeleerde veel opgang in zijn geboorteland, toen hij voor 't eerst tot President van den Oranje Vrijstaat gekozen werd. Sedert is is hij tweemaal herkozen, en zijne wijsheid en vastberadenheid, zijn politiek doorzicht en echte vaderlandsliefde zullen nooit vergeten worden zoolang de naam van den Oranje Vrijstaat eene plaats in de geschiedenis beslaat.

Geheel anders is het lot geweest van de Zuid-Afrikaansche Republiek in de Transvaal. Het duurde eenigen tijd eer er iets werd gevestigd, dat naar een centraal bestuur geleek. De uitgeweken boeren hadden, terwijl zij nog voorttrokken, in ieder groot

PERPUSTAKAAN NASIONAL

kamp, als de gelegenheid het vereischte, afzonderlijke „Volksraden“ gehouden, en hoewel bij gewichtige gelegenheden al de Boeren tot eene vergadering werden opgeroepen, waren er, in den eersten tijd nadat zij zich gevestigd hadden, feitelijk drie republieken, die allen min of meer aanspraak maakten op een zelfstandig en onafhankelijk bestaan en eene eigene wetgevende macht. Wakkerstrom en later Leydenberg schenen eerst de aangewezen zetels voor de regeering van eene republiek te zijn; maar Rustenberg, aan de tegenovergestelde westelijke grens, was eene beter gelegen en geschikter hoofdstad voor hen die zich in dat gedeelte van het land vestigden. Eindelijk werd Potchefstrom, dat gunstig voor den handel gelegen was, de hoofdstad, totdat de regeering haar zetel verlegde naar Pretoria.

Maar de keus van eene hoofdstad nam de moeilijkheden niet weg, aan het bestuur over een zoo uitgestrekt en schaars bevolkt gebied als de Transvaal verbonden. Door naburige staten scherp afgebakende grenzen, waarvan de Oranje Vrijstaat de voordeelige uitwerking ondervond, had de Transvaal niet.

Aan alle zijden, behalve ten zuiden door Natal en de Oranje Vrijstaat, was het begrensd door het gebied van wilde volksstammen, dat de boeren tot uitbreiding van hunne grenzen uitlokte. De zonen van de „Voortrekkers“ in de Transvaal waren niet, zooals hunne broeders in den Oranje Vrijstaat, verplicht zich aan het bestuur van eene centrale regeering te onderwerpen; zij konden verder in de wildernis doordringen als de regeering het niet naar hun zin maakte. Daardoor ontstond eene verdeeldheid en eene afkeerigheid om aan eenige overheid te gehoorzamen, waarin de ware oorzaak van de latere moeilijkheden in de Transvaal is te zoeken.

Met de noodige formaliteiten werden er Volksraden gehouden en tal van wetten gemaakt, maar in werkelijkheid was het onmogelijk de wet te doen eerbiedigen, of gehoorzaamheid aan de wet moest met de persoonlijke inzichten der Boeren overeenkomen. Naar men mij verzekerd heeft, was het niets ongewoons

PERPUSTAKAAN NASIONAL

dat groote troepen gewapende Boeren de wetgevende vergadering met een bezoek dreigden om haar te dwingen, wetten, die hun niet aanstonden, in te trekken; en zelfs als de wet werd uitgevoerd, was er dikwijls verzet tegen van gewapende benden, die sterk genoeg waren om het de wetgevende macht onmogelijk te maken zich te doen gehoorzamen. Ontevredenen, die niet wilden blijven en zich verzetten, hadden het altijd in hunne keus door een nieuwen „trek" landen te gaan opzoeken, waar het niet noodig was zich aan eenige wet te onderwerpen.

Die geest leidde, twaalf jaar geleden, tot eene groote landverhuizing door de Kalahari-Woestijn naar het Damaraland. Sommigen der emigranten waren ontevreden met hunne regeering, anderen werden allen door den wensch om een beter land te vinden of door ondernemingszucht gedreven. Zij reisden in troepen van zestig tot honderd wagens; hun geringe voorraad water was weldra op hun tocht uitgeput, hun weg was dikwijls slecht gekozen, en bijna elke troep landverhuizers had ontzettend veel te lijden van koorts en dorst, verlies van menschenlevens, vee en wagens, eer men de gezonde streken ten westen van de woestijn bereikte.

Deze ongelukkige landverhuizing ging de annexatie van de Transvaal door Engeland vooraf. Zij was grootendeels het gevolg van de ontevredenheid der Boeren met de toen republikeinsche regeering der Transvaal, en de vroegere geschiedenis van hen, die de emigratie ondernamen en het leed er van verduurden, geeft een voldoend antwoord op veel wat nu tegen de handelwijze van het Engelsche Gouvernement in 1877 wordt aangevoerd. Het ware te wenschen dat zij, die nu de annexatie streng veroordeelen, zich beter op de hoogte stelden van de geschiedenis der Transvaalsche Boeren, in de acht of tien voorafgaande jaren; de ruimte laat echter niet toe hier meer dan de voornaamste feiten kortelijk in herinnering te brengen.

Nadat de Boeren zich ten noorden en ten westen van de Transvaal gevestigd hadden, werden zij binnen weinige jaren verontrust

PERPUSTAKAAN NASIONAL

door de volksstammen der inboorlingen, die, in plaats van te wijken, zooals zij tot dusverre gedaan hadden als blanke volkplanters hun land in bezit namen, zich weder van de streken, waaruit zij door de Boeren — of vroeger door de Zoeloes — verjaagd waren, meester trachtten te maken. Soms werden de Boeren geheel uit hunne volkplantingen verdreven; soms werd hun vergund er te blijven tegen betaling van schatting aan een opperhoofd der inboorlingen; maar langs eene uitgestrektheid lands van den Waterberg tot de grens van Zoeloeland werd de Boerenbevolking gestadig teruggedreven en aan de heerschappij der inlandsche opperhoofden onderworpen.

Op de grens van Zoeloeland dreigde het gevaar van een ernstigen inval der inboorlingen het meest; maar op de westelijke grens der Transvaal hadden twisten met inlandsche volksstammen het Transvaalsche bestuur reeds in botsing gebracht met de Engelschen in de streek, tegenwoordig bekend onder den naam van de „Keate Award".

Tusschen het district Potchefstrom, waarvan de grens tevens de oorspronkelijke grens van de Transvaal was, en het Britsch grondgebied in Griqualand West, is eene breede en vruchtbare landstreek, die de geheele ruimte tusschen de rivieren de Vaal en de Hart beslaat. Tot 1838 was dit gebied onbebouwd en bijna onbewoond, maar sedert dien tijd is het gedeeltelijk bevolkt door stammen van de Koranna's, de Bechuanen en de Griqua's vermengd met Boeren-kolonisten. Naarmate het getal der bewoners vermeerderde, ontstond er tusschen de inboorlingen en het Transvaalsch bestuur twist over de ware grens van de Transvaal, en werd Mr. Keate, de toenmalige Luitenant-Gouverneur van Natal als scheidsrechter daarbij ingeroepen. Hij deed uitspraak krachtens welke het grootste gedeelte van het betwiste grondgebied aan de stammen der inboorlingen werd toegewezen. Martinus Pretorius, de zoon van den beroemden „Voortrekker", was President van de Transvaalsche Republiek, en persoonlijk achtte hij zich verplicht zich aan de uitspraak van den Luitenant-Gouverneur

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Keate te houden; maar de vergunning daartoe werd hem door den Transvaalschen Volksraad geweigerd, en dit moet de aanleidende oorzaak geweest zijn waarom de heer Pretorius voor het presidentschap bedankte. De daaropvolgende tusschenregeering en de zwakheid van het Transvaalsche bestuur verhinderden het Engelsche Gouvernement op de geldigheid van de uitspraak aan te dringen en te eischen dat er gevolg aan gegeven zou worden. Na een tijdperk van groote verwarring en langdurige kuiperij, eindigde de tusschenregeering daarmede dat de heer Burgers het ambt van President der Transvaal aannam, 't welk hij tot de annexatie in 1877 bekleedde.

De heer Burgers behoorde tot een der oudste en geachtste families in de Kaapkolonie. Hij was opgeleid tot predikant der Nederduitsch Hervormde Kerk, een man die bij veel natuurlijke begaafdheden groote geleerdheid en kunde paarde. Maar in den loop zijner studiën aan eene hoogeschool in Europa had hij veel van de hedendaagsche rationalistische Duitsche begrippen overgenomen, die geheel in strijd waren met de Calvinistische leerstellingen der Nederduitsch Hervormde Kerk. Dit verminderde echter geenszins zijn invloed op die kleine maar krachtige partij zijner Hollandsche landgenooten, als liberalen in staatkunde en godsdienst bekend, terwijl zijne natuurlijke welsprekendheid hem eene groote populariteit verschafte onder zijne landgenooten, die met redenaarstalent veel op hebben. Toen Pretorius het Presidentschap nederlegde, was de groote moeielijkheid een geschikt candidaat te vinden, die de goedkeuring van een groot gedeelte der Transvaalsche republikeinen kon wegdragen; en de verstandige „liberale" partij liet het oog vallen op den welsprekenden jongen godgeleerde, wiens stoutmoedige verdediging van zijne onrechtzinnige zienswijze reeds in elken kerkeraad in de oude kolonie opzien had gewekt. Burgers nam de candidateur aan, liet de godgeleerdheid varen en werd President. Hij deed geen tijd verloren gaan om zich met ijver aan de zaak van vooruitgang in verschillende takken van het bestuur te wijden, maar gebrek aan ondervinding deed zijne beste plannen tot verbetering mislukken

en bracht eindelijk zijn bestuur en het land, dat bij bestuurde, ten val. Hij had uitmuntende plannen tot volksopvoeding, tot herziening van het financie-wezen en tot invoering van een goed muntstelsel, tot hervorming van het rechtswezen en de instelling van goede gerechtshoven, tot ontwikkeling van de hulpbronnen der Transvaal en verbetering van hare betrekkingen met het buitenland; maar zijne plannen waren grootendeels boven de bevatting zelfs van de verstandigste Boeren en geheel buiten de macht der Republiek om ze ten uitvoer te brengen. Burgers bezocht Europa; maar dat bracht de Transvaal weinig praktisch voordeel aan. Zelfs het plan van den Delagoa Baai-Spoorweg, dat, als het ten uitvoer was gebracht, van onschatbare waarde voor de Transvaal geweest zou zijn, kwam niet verder dan tot het sluiten van eene leening te Amsterdam, groot genoeg om bezwarend te zijn voor de financiën van de Transvaal, maar onvoldoende zelfs voor een gedeelte van den spoorweg.

Deze uitkomsten waren algemeen bekend, maar bovendien liepen er geruchten dat Burgers stappen had gedaan om met meer dan eene Europeesche mogendheid een verbond te sluiten. Duitsche staatkundigen en handelaars dachten er ernstig over een vasten voet in de Transvaal te verkrijgen, als een krachtig tegenwicht tegen de oppermacht der Engelschen op het gebied van handel en politiek in Zuid-Afrika. Deze plannen werden echter niet door de Duitsche regeering ondersteund, en Burgers kwam in de Transvaal terug zonder veel meer versterking dan sympathie en eenige mannen van kunde en beschaving, voornamelijk Duitschers en Hollanders, die hij overreed had om hem naar het land van belofte te vergezellen.

Maar hoewel die buitenlandsche bondgenooten een groote steun voor Burgers hadden kunnen zijn in het bestuur van de Transvaal, bevorderden zij geenszins zijne populariteit. Zij waren dikwijls trotsch en onvriendelijk jegens de ouderwetsche Boeren; bovendien waren de meeste van de nieuwaangekomenen „liberalen“, en als zoodanig eene ergernis voor de orthodoxe leden der

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Nederduitsch Hervormde Kerk en meer nog voor de „Doppersecte", waartoe vele welgestelde en ondernemende Boeren behoorden.

Eene der grootste moeilijkheden, waarmede Burgers te kampen had, was de noodzakelijkheid om het gezag der Zuid-Afrikaansche republiek over het Basuto-opperhoofd Secocoeni krachtig te handhaven. Dit opperhoofd had in de streek bij de Goudvelden het overschot van de Bechuaansche volksstammen, die door de Zoeloes uit de open landstreek van de Transvaal verdreven waren, om zich heen verzameld en eene sterke positie ingenomen. Gedeeltelijk door de moeilijkheid om hem daar aan te vallen, en gedeeltelijk door het gemis aan volharding en de afvalligheid van de Boeren, liep de expeditie om Secocoenie tot onderwerping te brengen slecht af, en dit bleek de onmiddellijke oorzaak te zijn waaraan de val van zijn bestuur is toe te schrijven.

Dit brengt ons tot het tijdperk toen Sir Theophilus Shepstone, op last van het Engelsche Gouvernement, in 1877 de Transvaal bezocht. 't Is onnoodig de instructiën, waarvan hij voorzien was, of de geschiedenis van zijn bezoek hier mede te deelen; een en ander is in de *Blue books* uitvoerig vermeld.

Bij het beoordeelen van de annexatie der Transvaal, gelieve men in 't oog te houden dat dit eene daad was, die volstrekt niet van mij uitging, waarover ik niets te zeggen, en waarmede ik eerst later door de omstandigheden te maken had. De annexatie had plaats op den 11en April, en er kon toen van mijne aankomst aan de Kaap, op den 31sten Maart, aan Sir Theophilus Shepstone niets bekend zijn, want de telegraaflijn bestond destijds nog niet, en de brieven bleven drie weken van de Kaapstad naar Pretoria onderweg. Ik zeg dit niet om mijne eigene verantwoordelijkheid voor alles wat met de Transvaal in verband staat te verminderen, maar eenvoudig als eene reden waarom mijne meeningen dienaangaande als die van een onpartijdig opmerker beschouwd kunnen worden.

De groote vraag was toen, evenals nu, of de annexatie te

rechtvaardigen was. Onderzoeken wij die vraag met het oog op de belangen, de wenschen en de verplichtingen der Boeren. Laten wij de Boeren in het gunstigste licht beschouwen, als een onafhankelijk volk, dat zijne nationale vrijheid, met zooveel moeite verworven, wilde behouden.

Het lijdt geen twijfel of op het tijdstip toen Sir Theophilus Shepstone de Transvaal bezocht, heerschte daar regeeringloosheid en verlamming van alle bestuursmacht. Burgers had geen gezag genoeg om de wetten te handhaven, de wettelijke belastingen in te vorderen, of leven en eigendom te beschermen. De financiën verkeerden in een allerwanhopigsten toestand. Er was geen geld in de schatkist om eenig plan van het bestuur ten uitvoer te brengen, om salarissen of zelfs achterstallige contracten te betalen. Het papierengeld van de republiek was zoo in waarde verminderd dat het nauwelijks meer werd aangenomen, en waar geen Engelsch geld te verkrijgen was, moest men zijne toevlucht nemen tot ruilhandel. De leden van den Volksraad waren doof voor de dringende beden van Burgers om den Staat te redden, eenvoudig door de belastingen te betalen, die zij zelven hadden opgelegd, en aan de wetten te gehoorzamen, die zij zelven gemaakt hadden. Al zijne krachtige en vurige taal was te vergeefs. Toen Pretorius zijn ambt nederlegde, was er geen Boer te vinden om het Presidentschap te aanvaarden. De ondernemende jonge Kaapsche kolonist, die deze taak beproefd had, was genoodzaakt te bekennen dat zijne krachten tekort schoten en dat hij de poging moest opgeven; en toen Burgers de teugels van het bestuur nederlegde, was er onder de aanwezigen niemand, die aanbood ze op te nemen dan Sir Theophilus Shepstone, de Engelsche gevolmachtigde. Deze feiten zijn nooit ontkend, en kunnen ook nu niet tegengesproken worden. Al wat de Boeren en hunne vrienden zelfs nu nog kunnen zeggen is, dat, als men hen maar aan hun lot overgelaten had, zij zich er wel „doorgered“ zouden hebben en hun Staat even goed hadden kunnen inrichten als de Oranje-Vrijstaat; maar in 1877 geloofde niemand dat dit mogelijk was,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

en geen verstandig mensch, die de feiten kent, gelooft dat ook nu. Laat ieder, die aan de juistheid van deze voorstelling twijfelt, de kolommen van de „*Volksstem*“, het Hollandsche dagblad van Pretoria, van Februari en Maart 1877, raadplegen, en zij zullen in de verslagen der vergaderingen van den Volksraad, en inzonderheid in de redevoeringen van Burgers, ruimschoots het bewijs vinden hoe noodlottig verlamd de besturende macht was, en hoe stijfhoofdig de Boeren de maatregelen verwierpen waardoor alleen een eigen bestuur langer mogelijk kon zijn.

De omstandigheden van den Oranje Vrijstaat waren, zooals reeds is aangetoond, geheel anders dan die van de Transvaal.

Geen van de voordeelen, die Brand ten dienste stonden en die zijne zware taak in den Oranje Vrijstaat mogelijk maakten, waren in de Transvaal te vinden. Door het Britsche en het Transvaalsche gebied ingesloten, had de Oranje Vrijstaat geen vijandelijkheden met de inboorlingen. Maar in de Transvaal had het al verder „trekken“ van de Boeren zijne grens bereikt, en sedert eenige jaren waren zij in botsing gekomen met wilde volksstammen, die hunne afzonderlijke benden niet bij machte waren terug te drijven. Ten noorden, ten oosten en ten zuiden hadden de Boeren bepaald voor de inboorlingen moeten wijken. Verstandige en vaderlandslievende Boeren zagen in dat zij den strijd tegen de inlandsche volksstammen niet langer konden volhouden. Het was geheel iets anders, de vereenigde macht van de geharde en in den krijg geoefende emigranten der „Voortrekkers“ aan te voeren, dan dat de regeering te Pretoria burgers, die op 400 mijlen afstands hunne woonplaats hadden, opriep om met behulp van eenige gehuurde bondgenooten tegen Secocoeni oorlog te voeren, terwijl de Zoeloes, de Basutos en de Matabelen toezagen, bereid om aan den strijd tegen de blanken deel te nemen zoodra zich eene geschikte gelegenheid opdeed.

Sir Theophilus Shepstone wist met zekerheid welke plannen het opperhoofd van den machtigsten volksstam, de Zoeloes, ten opzichte van de Transvaal had. Herhaaldelijk had Cetywayo

zelf, en bij monde van zijne vertrouwdste boden, hem dringend verzocht of het Engelsche gouvernement zich er niet tegen zou verzetten als hij „zijne speren wiesch" in het bloed zijner naburen; of het hem zou vergunnen de Boeren van het betwiste grondgebied, dat Cetywayo zelf hun had toegewezen, te verjagen, en hen allen terug te drijven tot drie honderd mijlen boven Pretoria, waarop hij aanspraak maakte krachtens het recht van Chaka's en Moselekatze's veroveringen.

Wat wij ook mogen denken dat hij ten opzichte van Natal in 't schild voerde, zeker is het dat het hem noch aan den wil noch aan de macht ontbrak om de Boeren uit te roeien, als hij maar had kunnen rekenen op onze neutraliteit. Daar Sir Theophilus Shepstone dit stellig wist, achtte hij zich verplicht er de voornaamste personen in de Transvaal kennis van te geven. Later vond men daarin eene grief tegen hem. Als hij echter verzwegen had wat hij wist, zou er wraak over geschreeuwd zijn.

Maar hoe groot het gevaar ook was, de Boeren riepen onze bescherming niet in, en wij moesten wachten totdat zij het deden.

Wat de Boeren ieder voor zich wenschten was onafhankelijkheid van wetten en bestuur in het algemeen, niet van dit of dat vreemd bestuur, maar van ieder gezag hoegenaamd; zich door niemand te laten dwingen, zooals zij het uitdrukken, „een andermans rook niet te zien"; vrij en ongehinderd te zijn in al hun doen en laten. Dit was het doel van hun streven. Zij hadden een sterk gevoel van nationaal bestaan en nationale onafhankelijkheid; maar aan nationale vrijheid hunne persoonlijke teugelloosheid en weerspannigheid om aan wetten te gehoorzamen ten offer te brengen, daar wilden zij niet van hooren. De grenzen, waarbinnen zulk eene vrijheid mogelijk was, waren bereikt voordat Burgers de taak van hen te besturen op zich nam. Alleen doordat de Boeren zelven van deze waarheden overtuigd geweest moeten zijn, laat het zich verklaren dat zij zoo lijdelijk in de annexatie berust hebben.

Maar, heeft men aangevoerd, de maatregel is onder protest door de Boeren aangenomen; en op dat protest, waarvan in der tijd door Burgers aanteekening is gehouden, heeft men zich beroepen om kleur te geven aan de bewering dat het eene daad van geweld van het Britsche Gouvernement was. Die stelling kan echter den toets niet doorstaan in het licht van onwederlegbare feiten. Eenige weken vroeger had Burgers eene vergadering van den Volksraad gehouden; hij had, zooals gezegd is, al zijne welsprekendheid uitgeput om zijne toehoorders te bewegen hun land te redden, niet door daden van heldhaftige zelfopoffering, maar eenvoudig door aan de wet te gehoorzamen en hunne verschuldigde belasting te betalen; maar 't was alles voor doove ooren gepreekt. De republiek is eigenlijk aan verval van krachten gestorven, en haar dood werd voorzeker geenszins verhaast door eenige daad van Sir Theophilus Shepstone, wat ook zijn persoonlijk gevoelen aangaande den tijd en de wijze van annexatie geweest moge zijn.

Wat bedoelde Burgers dan met zijn formeel protest? vraagt men wellicht. 't Is, vrees ik, niet te ontkennen dat het protest niet anders was dan een dramatisch slot van zijne poging om te regeeren, hem ingegeven door een natuurlijk verlangen om berusting in den maatregel in overeenstemming te brengen met den theoretischen plicht van gehoorzaamheid aan de constitutie. Maar wat ook de drijfveer tot dat protest geweest moge zijn, het moet toen toch klaarblijkelijk geweest zijn dat een mondeling protest, hoe krachtig ook gesteld, het middel niet was om de annexatie te beletten. Als de groote meerderheid der Boeren zich er werkelijk tegen had verklaard, zou niets gemakkelijker geweest zijn dan gehoorzaamheid aan de afkondiging te weigeren; de Britsche vlag, die Sir Theophilus Shepstone geheschen had, naar omlaag te halen, hem zijn paspoort te geven en hem naar de grenzen te brengen. Er waren onder de Boeren genoeg mannen, naar wier raad zij luisterden, die wel wisten dat dit alles had kunnen geschieden op eene wijze, waardoor het Engelsche Gouvernment zich feitelijk niet beleedigd kon achten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Hadden zij zich de minste opoffering willen getroosten om hunne onafhankelijkheid te waarborgen, dan zou er verder niets noodig geweest zijn dan in de plaats van Burgers een President te kiezen, die het bestuur op zich wilde nemen, en door hunne belasting te betalen hem de middelen te verschaffen om te regeeren. Maar zulk een man was toen niet te vinden, en de Boeren berustten als één man in de annexatie als eene onvermijdelijke noodzakelijkheid.

Zooveel is zeker, dat, wat men ook op andere gronden tegen de annexatie moge aanvoeren, de toestand der inboorlingen, zoowel in de Transvaal zelve als aan de grenzen, veel verbeterd is, en dat er onder de Britsche vlag nog meer verbetering te verwachten is.

Maar de vraag blijft: Hebben wij, het Engelsche volk, niet eenig recht om ons te beklagen over de nieuwe lasten, die ons zijn opgelegd?

Ik geloof het niet. Het was in 't oogvallend onbestaanbaar met de veiligheid der Engelsche Koloniën, een staat van regeeringloosheid en wetteloosheid in een zoo naburig land te gedoogen. Wij weten nu welke plannen de Zoeloes en andere inlandsche stammen met de Transvaal hadden, en wat zij konden, en zeiden dat zij wilden doen, als het Engelsche Gouvernement het hen maar met de Boeren liet afmaken zonder zich er mede te bemoeien. Als men leest wat de Zoeloes zonder vuurwapenen deden toen de Boeren vereenigd waren, en wat zij later getoond hebben te kunnen doen toen zij onder Cetywayo georganiseerd en gewapend waren, kan men nagaan wat de gevolgen voor Natal en de Europeesche heerschappij in Zuid-Afrika in 't algemeen, geweest zouden zijn als de Zoeloes verzekerd waren geweest dat wij het rustig zouden aanzien wanneer zij de Boeren aanvielen, waartoe zij maar al te veel lust hadden.

Maar er was een ander gevaar, dat ieder, die tot den maatregel medewerkte, duidelijk voor oogen stond, hoewel er in de officieele rechtvaardiging van de annexatie betrekkelijk weinig

van gezegd is. Burgers en de meesten zijner ambtgenooten wisten zeer goed dat er behalve Engeland nog wel andere Europeesche mogendheden waren, die, als Engeland niet wilde, te bewegen zouden zijn om de Transvaal te helpen haar bestaan te handhaven. Burgers had, wel is waar, op zijne reis in Europa, zonder goed gevolg getracht zulke bondgenootschappen te sluiten, maar er was geen reden om te vooronderstellen dat de bezwaren, die er toen tegen bestonden, volgehouden zouden worden als de groote Mogendheden van Europa zeker waren dat Engeland de verantwoordelijkheid niet op zich wilde nemen en onverschillig zou aanzien dat eene andere mogendheid de onafhankelijkheid van de Transvaal beschermde.

De Transvaal tot eene bond-kolonie te maken was, en is nog, een geliefkoosd plan in de Duitsche handelswereld, en in Holland onder hen, die verwachten dat Holland eenmaal door Duitschland geannexeerd zal worden. 't Is onnoodig zich in gissingen te verdiepen wat het gevolg geweest zou zijn als de Duitsche regeering zulke plannen had aangemoedigd; maar verzekerd, zooals het Engelsche Gouvernement geweest moet zijn, dat zulk een gevolg mogelijk was, zou het eene zelfmoordende politiek ten opzichte van onze koloniën in Zuid-Afrika geweest zijn, te aarzelen om de Transvaal, in den een of anderen vorm, de hulp te verleenen, die zij noodig had om haar bestaan te handhaven, toen het Transvaalsche bestuur in zulk een volslagen staat van machteloosheid was.

Men heeft aangevoerd dat het bezit van de Transvaal onze nationale verantwoordelijkheid heeft vermeerderd. Die bewering is, geloof ik, meer dan twijfelachtig. Maar zelfs al was die vermeerdering van verantwoordelijkheid te bewijzen, is de tijd om haar te beperken, door de vestiging van nieuwe koloniën niet toe te laten, reeds lang voorbij. Die tegenwerping zou drie eeuwen geleden misschien van kracht zijn geweest, toen wij nog geen koloniën bezaten; maar zij is uit den tijd, na eene koloniale geschiedenis, die, van de vestiging van Amerikaansche en West-Indische koloniën tot die op

de Fidsji-eilanden, bewijst dat de vermeerdering van koloniale verantwoordelijkheid niet onbestaanbaar is met vermeerdering van macht om ze te behouden, te regeeren en te verdedigen.

Daarom, uit welk gezichtspunt men de zaak ook beschouwt, hetzij met het oog op de belangen der Boeren en hunne toenmalige wenschen, of het belang der inboorlingen, of op onze positie in Afrika, ik zie niet in wat er, met plichtmatige zorg voor onze eigene veiligheid en de ware belangen onzer naburen in die streken, anders gedaan kon worden dan de Transvaal bij het Britsch grondgebied te trekken. Of dit niet op eene betere wijze of op een anderen tijd had kunnen geschieden, blijft eene vraag, die wij aan de beslissing overlaten van wie er iets beters op weten. De vraag is nu maar: Was het mogelijk de Transvaal aan regeeringloosheid prijs te geven of haar eene prooi van de naburige inlandsche volksstammen te laten worden? Zoo niet, op welke andere wijze kon de volstrekt noodzakelijke vestiging van een Europeesch bestuur verkregen worden?

De vergadering van den Volksraad was na de afkondiging van de annexatie nauwelijks uiteengegaan, of men ontdekte dat het nieuwe *régime* belemmerend zou zijn voor velen, voornamelijk vreemdelingen, die met den staat van regeeringloosheid hun voordeel hadden gedaan; en het kostte hun weinig moeite op de gemoederen der Boeren te werken en hun te beduiden, dat de annexatie onnoodig en nadeelig voor hunne belangen was.

Eene *volks-meeting*, met uitvoerige besprekingen van politieke vraagstukken, valt bijzonder in den smaak van de Boeren; en toen zij vergaderd waren, was het niet moeilijk hen in de meening te brengen dat zij door hunne bestuurders verraden waren, en door de Engelsche ambtenaren, wien zij toch reeds geen goed hart toedroegen, verdrukt zouden worden.

De heeren Kruger, Jorissen en Joubert werden door de vergadering afgevaardigd om naar Europa te gaan met een protest tegen de annexatie. Sommigen zagen in die deputatie een formeel

PERPUSTAKAAN NASIONAL

protest, en anderen niets meer dan een wassen neus, die den grootsten schreeuwers onder de ontevredenen werd aangedraaid, om hun te doen gelooven dat men alles gedaan had wat men kon, en dat zij, zonder hun geweten te bezwaren, in de annexatie konden berusten. De deputatie kwam in Europa, werd met behoorlijke beleefdheid ontvangen, maar moest ongetroost weêr heengaan met de verzekering dat het onmogelijk was den maatregel te herroepen. Bij geene der mogendheden op het vasteland vond zij sympathie, en zij kwam terug zonder eenigen bevredigenden uitslag voor de protesteerende partijen. Eene tweede *volks-meeting* werd gehouden, en eene tweede deputatie werd afgezonden, waarbij de heeren Kruger en Joubert waren, maar zonder beter gevolg, en de leden, kwamen uit Engeland in Zuid-Afrika terug juist toen de oorlog met de Zoeloes was uitgebroken en het gevecht bij Isandhlwana zoo noodlottig voor de eer onzer wapenen was geweest.

Als men op de achttien maanden, die toen sedert de annexatie verloopen waren, terugziet en de aanmerking maakt dat de regeering in dien tusschentijd weinig gedaan had, om de noodige hervormingen tot stand te brengen en de heffing van de belastingen onder de oude wetten met kracht door te zetten, moet men in 't oog houden dat Lord Carnarvon, die zoo goed als een Engelschman slechts kon de behoeften van de Transvaal kende, zijn post had nedergelegd. Zijn gemis was een groot verlies voor de Transvaal. Maar bovenal had Sir Theophilus Shepstone den meest onverwachten tegenstand ontmoet bij het regelen van de geschillen tusschen het Transvaalsche bestuur en de Zoeloes.

't Is onmogelijk hier in bijzonderheden te treden van het geschil tusschen de Zoeloes en het bestuur der Transvaalsche republiek, dat een der aanleidende oorzaken van den oorlog met de Zoeloes was. Tijdens het leven van zijn vader Panda, had Cetywayo van de Boeren twee zijner voortvluchtige broeders gekocht, mededingers naar het koningschap, die in de Transvaal eene wijkplaats gezocht hadden. Als den prijs voor de

uitlevering, was den Boeren eene breede strook lands beloofd. Zij mochten het grondgebied in bezit nemen, waar zij huizen bouwden, boomen plantten en het land in boerderijen verdeelden. Maar die overeenkomst werd door Panda, den regeerenden koning, en door den grooten raad van Zoeloe-opperhoofden en raadslieden, niet goedgekeurd, en op dien grond werd de bekrachtiging van de vergunning door Cetywayo ontweken, toen hij aan de regeering kwam en zich machtig genoeg gevoelde om meer dan tegen de Boeren opgewassen te zijn.

Als Secretaris van Inlandsch Bestuur in Natal, was Sir Theophilus Shepstone persoonlijk meer op de hand van de Zoeloes, die het betwiste grondgebied terugvorderden, dan van de Boeren, die het wilden behouden, maar toen hij de zaak van de andere zijde beschouwde, in het licht van de bewijsstukken door de Transvaalsche autoriteiten geleverd, was hij van de billijkheid der Transvaalsche aanspraken overtuigd. Hij had altijd veel invloed op de Zoeloes en hun opperhoofden gehad. Na de annexatie ging hij zoo spoedig mogelijk naar dat gedeelte van de grens, dat het tooneel van den twist was, meenende dat hij wel in staat zou zijn eene schikking met de Zoeloes te treffen, die aan de billijke eischen van beide partijen zou voldoen. Op verzoek van Sir Theophilus Shepstone, zond Cetywayo eene talrijke deputatie van zijne voornaamste opperhoofden en raadslieden om aan de grens eene samenkomst met hem te hebben, en groot was de verbazing van den Engelschen bestuurder en van den meesten, die hem vergezelden, toen zij, in plaats van vriendschappelijk begroet te worden, met alle blijken van toorn, zelfs met eene zekere verachting, ontvangen werden. Zoeloe-opperhoofden, die zijne onderdanige vrienden waren geweest toen hij Secretaris van Inlandsch Bestuur in Natal was, spraken hem nu met onverholen minachting toe, en in plaats van geneigdheid tot schikken en onderhandelen, vond hij niets dan een uitdagend volhouden dat de Zoeloes recht hadden op het geheele land.

De reden hiervan was dat het Zoeloe-opperhoofd altijd gewoon

was geweest de Regeering der Transvaalsche Boeren en het Engelsche Gouvernement van Natal als mededingende, zoo niet vijandige, machten te beschouwen en niet kon begrijpen of dulden dat zijn oude vriend en raadsman als bestuurder van de Transvaal tot hem kwam om Transvaalsche aanspraken te bepleiten.

Eerst scheen het alsof de oorlog onvermijdelijk was, en menigeen, die den aard van de Zoeloes kende, voorspelde dat de Zoeloe-impis terstond met geweld bezit zouden nemen van het geheele gebied, met inbegrip van een deel van twee districten, die ontegenzeggelijk van rechtswege aan de Transvaal toebehoorden. Door tusschenkomst van het Bestuur van Natal, kwam het echter niet tot dadelijke vijandelijkheden. De Luitenant-Gouverneur, Sir Henry Bulwer, bood Cetywayo zijne bemiddeling aan en stelde hem voor, eene commissie van scheidsrechters te benoemen. Dit voorstel werd aangenomen. De scheidsrechters, allen Natalsche ambtenaren, door den Luitenant-Gouverneur gekozen, stelden een onderzoek omtrent de aanhangige kwestie in, om daarvan later verslag uit te brengen. De Boeren legden hunne bewijsstukken over, waaruit bleek dat Cetywayo, namens de Zoeloes, die toen door zijn vader geregeerd werden, voor het grootste gedeelte afstand had gedaan van het gebied, waarop de Boeren aanspraak maakten; maar zij waren niet in staat eenig geldig bewijs bij te brengen, dat die afstand door Panda of den grooten raad der Zoeloe-opperhoofden bekrachtigd was. De Zoeloes wilden wilden geen enkel bewijs overleggen of over de kwestie van afstand redetwisten. Zij ontkenden dat er ooit eenige afstand gedaan was en kwamen met aanspraken op een veel grooter gebied dan de landstreek in kwestie voor den dag. Zij beperkten hunne eischen echte tot het betwiste terrein en verklaarden eenvoudig dat hun koning dit wilde hebben.

De commissie bracht een verslag uit, dat, met eenige nadere toelichting, door den Luitenant-Gouverneur van Natal aangenomen en aan mij ter goedkeuring gebracht werd. De commissie van scheidsrechters verwierp al de bewijzen, zoo mondeling als

PERPUSTAKAAN NASIONAL

schriftelijk, die voor de Transvaal aangevoerd werden. Zij nam niet in aanmerking dat de afstand van grondgebied aan de Boeren, hun door Cetywayo voor de uitlevering van zijne broeders beloofd, tot nu onlangs nooit door de Zoeloes ontkend was; dat een der voornaamste punten van Panda's beklag bij het bestuur van Natal over het aanmatigend gedrag van zijn zoon en erfgenaam was geweest, dat Cetywayo den afstand had gedaan zonder zijne machtiging, en zich maar zoo goed mogelijk moest zien te redden uit de moeilijkheden, waarin hij zich gebracht had, want dat hij — Panda — den afstand niet zou bekrachtigen. In de uitspraak werd volstrekt geen acht geslagen op bijzondere aanspraken, uit een langdurig en ongestoord bezit ontsproten, zoomin als op Cetywayo's verplichting om niet als oppermachtig gebieder terug te nemen wat hij als regent had afgestaan; en zonder uiteenzetting van de redenen waarom, werd het geheele betwiste gebied aan de Zoeloes toegewezen.

Na een nauwkeurig onderzoek van de geheele zaak, was ik van oordeel dat de Engelsche Regeering, die de leden der Commissie gekozen had, zich aan hunne beslissing houden moest, die het betwiste gebied niet aan het Britsche Bestuur in de Transvaal maar aan den Zoeloekoning toekende. Het was echter duidelijk dat de particuliere rechten, die men te goedertrouw daarop verkregen had terwijl het land in het bezit der Transvaalsche regeering was, in 't geheel niet onderzocht waren, en ik maakte in de uitspraak over het bezit van het betwiste gebied de bepaling, dat de particuliere rechten van hen, die er zich tijdens het Transvaalsche bestuur gevestigd hadden, ongeschonden zouden blijven. Wat nu volgt behoort meer tot de geschiedenis van den Zoeloe-oorlog. Wij hebben hier alleen den invloed op te merken, dien het op de gemoederen in de Transvaal had. Men moet niet vergeten dat de eigenlijke oorzaak van den Zoeloe-oorlog een Transvaalsch geschil was. Tot nu toe heeft men dien oorlog altijd geheel uit een Natalsch oogpunt beschouwd; en onze betrekkingen met de Zoeloes waren ongetwijfeld van meer rechtstreeksch

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gewicht voor het bestaan van Natal dan voor de Transvaal. Maar het uitgangspunt was de twist over het grondgebied tusschen de Boeren en de Zoeloes; en hoewel Natal door den afstand van het betwiste gebied voor een verwoestenden inval behoed bleef, waren de Boeren van alle standen en overal in de Transvaal uiterst verontwaardigd over de uitspraak van het scheidsgerecht, en slechts weinigen erkenden eene verzachting van hunne grieven in het behoud van de particuliere rechten, die tijdens het Transvaalsch bezit op den grond verkregen waren.

Gedurende de laatste werkzaamheden der Commissie en de daaropvolgende beraadslagingen der Engelsche ambtenaren, was Kolonel (nu Sir Evelyn) Wood aangekomen met de kolonne, die in den Kafferoorlog tegen Kreli onder hem gediend had. Hij was door het Kafferland getrokken en had op Transvaalsch gebied, niet ver van de betwiste grens, stand gehouden. De Zoeloes hadden in het land van Luneburg, eene welvarende Transvaalsche kolonie van ruim twintig Duitsche gezinnen, twee expeditiën gezonden, welke al de inboorlingen, die zich niet hadden kunnen redden, ombrachten, hun vee en kinderen roofden, en het dorp, waarin de kolonisten zich hadden teruggetrokken, dreigden aan te vallen. De aankomst der kolonne van kolonel Wood redde Luneburg van de uitvoering dezer bedreigingen. Maar Kolonel Wood maakte zich nog verdienstelijker door het vertrouwen van eenige der beste Transvaalsche boeren aan de grenzen te winnen. De naam van Piet Uijs zal altijd in één adem genoemd worden met de dappere daden van zijn bevelhebber. De vader van Piet Uijs was een der moedigste Voortrekkers, die, met velen van zijne familie en vrienden, het leven had verloren in den vroegeren Zoeloe-oorlog met Dingaan. Zijn zoon Piet was, met verscheidene kloeke zonen en neven, een onzer krachtigste bondgenooten, en stierf den heldendood, met een aantal Britsche officieren, te Hlobane, twee dagen vóór Wood's groote overwinning te Kambula. Zulke voorbeelden van trouw en heldhaftige zelfopoffering als Wood's depêches vermelden, mogen niet vergeten worden in

een tijd nu wij zoo licht in verzoeking komen over al de Transvaalsche Boeren hard te oordeelen.

In 1878 wenschte Harer Majesteits Regeering dat ik als haar gevolmachtigde Natal en de Transvaal zou bezoeken. Ik had den Secretaris van Staat er op gewezen dat een gevolmachtigde onmogelijk met goed gevolg eenig oppertoezicht over de zaken aldaar kon houden, tenzij de briefwisseling van den Luitenant-Gouverneur van Natal en den Bestuurder van Transvaal met den Secretaris van Staat hem werd medegedeeld, zoodat hij tenminste evengoed als de Secretaris van Staat op de hoogte was van alles wat er in Natal en de Transvaal was voorgevallen en van de zienswijze der ambtenaren, die het bestuur over die koloniën voeren. Aan mijn wenk werd gevolg gegeven, en eerst van dien tijd af heb ik rechtstreeks te doen gehad met den loop van zaken in Natal of de Transvaal.

Een der eerste punten, waarvan eene oplettende lezing van de briefwisseling mij overtuigde, was dat vijandelijkheden noch met de Zoeloes noch met de Boeren lang vermeden konden worden. De vraag was maar met wie van beiden het daar het eerst toe zou komen, en het was mogelijk dat eene overwinning, op den eerste die den vrede verbrak behaald, den andere van eene vredebreuk zou terughouden. Met deze zienswijze konden de Natalsche ambtenaren zich echter niet vereenigen. Zij hielden zich vast overtuigd dat de Zoeloes nooit tot vijandelijkheden tegen Natal zouden overgaan. Zij beweerden dat de eenige reden voor de vijandschap van de Zoeloes in onze betrekking met het bestuur der Transvaal te zoeken was; en wat de Transvaal betrof, daar wisten zij wisten zij weinig van en zij bekommerden er zich ook niet veel om.

Sir Theophile Shepstone was nu op het punt van de Transvaal te verlaten en naar Engeland te vertrekken, waar zijne tegenwoordigheid vereischt werd om de Regeering de inlichting te geven, die zij noodig had om eene grondwet voor de Transvaal te maken. Hij werd opgevolgd door kolonel (nu Sir Owen) Lanyon,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

die het vertrouwen der Regeering gewonnen had door den ijver en de bekwaamheid, waarmede hij onder groote moeilijkheden de zaken in de kolonie Griqualand West bestuurd had. De Boeren zouden in het begin van 1879 eene groote volksvergadering houden, waarin hunne afgevaardigden, de heeren Kruger en Joubert, verslag zouden uitbrengen betreffende hunne tweede zending naar Engeland.

Zij hadden kolonel Lanyon en mij uitgenoodigd hunne vergadering bij te wonen, en toen wij hun op het ongepaste daarvan wezen, verlangden zij dat wij hun kamp zouden bezoeken voordat het uiteenging, om te hooren wat het comité te zeggen had, en ons te overtuigen van de eenstemmigheid der groote meerderheid van de Boeren in hun protest tegen de akte van annexatie. Ik had beloofd in dit opzicht aan hun verlangen te voldoen, maar de nederlaag der Engelschen bij Isandhlwana en de daaropvolgende wapenschorsing en gevaarlijke stand van zaken in Natal en Zoeloeland voordat de versterkingen uit Engeland konden aankomen, hielden mij langer op dan ik verwacht had, en het was reeds ver in Maart eer ik uit Natal naar de Transvaal kon gaan.

Op weg naar de grenzen van Natal, door de streek, die het tooneel was van de gruwelen, veertig jaar geleden door de Zoeloes gepleegd, had ik ruimschoots gelegenheid om op te merken hoe gegrond de vrees van alle oude inwoners van het land voor een inval der Zoeloes was. 't Was duidelijk dat niets zulk een inval kon weêrstaan of voorkomen, dan de vrees van het invallende leger om met buit beladen op zijn terugtocht afgesneden te worden. De stellingen, die de drie colonnes van Lord Chelmsford in Zoeloeland hadden ingenomen, voorzagen voor 't oogenblik in zulk eene verdediging; en het moest iedereen, die het land doortrok, in 't oog vallen dat, zonder de aanwezigheid van de troepen in Zoeloeland, een Zoeloe-„impi", die eenmaal over de grenzen was, gemakkelijk tot dicht bij den Drakensberg kon doordringen, zonder gevaar van eenigen krachtigen tegenstand te

ontmoeten buiten de weinige versterkte „laagers“. De versterkingen uit Engeland waren reeds gedeeltelijk aangekomen; en de overwinning, door kolonel Wood bij Kambula behaald, die ik te Newcastle vernam toen ik in het laatst van Maart zijn kamp voorbijkwam, was een geruststelling voor mij dat het ergste van den Zoeloe-oorlog achter den rug was; maar het was nog eenigszins gevaarlijk de Zoeloe-grenzen van troepen te ontblooten, en daarom besloot ik, hoewel de toon der ontevreden Boeren in hun kamp dreigend was geweest, zonder geleide daarheen te gaan, bouwende op de goede trouw hunner aanvoerders en hunne gezindheid om de gebruiken van beschaafde volkeren in acht te nemen.

Op mijn zesdaagschen tocht van de grenzen naar het Boerenkamp, bleek het mij telkens dat welke band van eenheid de Boeren ook mocht verbinden, zij over de wenschelijkheid van het herroepen der Akte van Annexatie althans niet eenstemmig dachten. Dikwijls ontmoette ik op mijn weg mannen, meestal Boeren, die van mij wilden te weten komen welke boodschap ik naar het kamp had over te brengen, en die zeer verlangend waren om te vernemen of het herroepen der Akte van Annexatie een deel mijner instructiën uitmaakte. Wat het doel van die vragen was, kon niet twijfelachtig zijn. Zelden was daarin eenig blijk te bespeuren van instemming met de bedoelingen der ontevreden Boeren. Het gevoelen, dat het meest te kennen werd gegeven, was misschien wel, dat de annexatie niet moest worden ingetrokken. Velen zeiden dat zij liever onafhankelijk zouden zijn gebleven, maar de meesten erkenden dat het eene verandering ten goede was en dat het nu maar zoo blijven moest. In vele gevallen kwamen er smeekschriften van vrouwen en gezinnen om hunne mannen en zonen, die, zooals zij zeiden, tegen hun zin in het kamp der Boeren werden gehouden, terug te zenden. Eenige mijner berichtgevers voegden er bij dat zij vóór de annexatie naar de Transvaal waren gegaan, in de overtuiging dat die onvermijdelijk was; anderen waren na de annexatie

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gekomen en wilden er niet van hooren dat Harer Majesteits Regeering het land weder aan zijn vroeger wanbestuur zou overgeven.

Op de meeste plaatsen, waar wij, na ons vertrek uit Pietermaritzburg, halt hielden, ontmoetten wij welmeenende raadgevers, die ons voorhielden dat een bezoek in het kamp met groot gevaar gepaard ging, en dat ik veel beter zou doen een der andere wegen naar Pretoria in te slaan. Waarschijnlijk wist men in het Boerenkamp dat ik zulke raadgevingen ontvangen had; want op den ochtend van mijn bezoek ontving ik een brief van het comité, waarschijnlijk geschreven toen men nog niet wist dat ik in aantocht was, en waarin mij, in niet zeer beleefde bewoordingen, verweten werd dat ik, zooals zij meenden, van mijn stellig te kennen gegeven voornemen om hen te bezoeken was afgeweken. Mijne aanwezigheid was echter een voldoend antwoord op hun gebrek aan vertrouwen, en op eenige mijlen afstands van het kamp kwamen het comité en eene deputatie der aanvoerders mij te gemoet.

Ik kan hier geen omstandige beschrijving geven van dit zeer belangwekkend en leerrijk bezoek in het Boerenkamp, dat aanleiding gaf tot verscheidene samensprekingen met het comité en de aanvoerders der ontevreden Boeren; evenmin als van alles wat wij gedurende eenige dagen van spanning in Pretoria zagen of hoorden, terwijl de heftige partij in het Boerenkamp elken nacht met een aanval dreigde om „de Engelsche Regeering" en de 200 soldaten, die de barakken bezet hielden, weg te jagen, en allen, die vóór de Engelsche heerschappij waren, dood te schieten of te verbannen, waaronder het meerendeel van de bevolking der stad begrepen zou zijn. Ik kan alleen kortelijk den uitslag mededeelen.

Wat de sterkte der Boeren betreft, beweerden zij dat zij meer dan 4000 mannen in het kamp hadden, allen gewapend, bereden en strijdvaardig. Maar eene vergelijking van verscheidene nauwkeurige tellingen, door mijn reisgezelschap gehouden, toen al de Boeren bijeen waren, bracht mij tot de overtuiging dat er

niet meer dan 1600, of hoogstens 2000, konden zijn toen wij het kamp bezochten. Deze vermindering van hun aantal maakte hunne vereeniging wel niet minder gevaarlijk voor de rust van de Transvaal, maar deed hunne bewering dat zij het verlangen der geheele bevolking vertegenwoordigden veel van hare kracht verliezen.

Wat de gezindheid en de stemming der vergadering betrof, had ik uit alles wat wij onderweg opgemerkt hadden de gevolgtrekking gemaakt, dat slechts een zeer klein gedeelte der landelijke bevolking en een nog kleiner gedeelte der stadsbewoners werkelijk instemden met het verlangen der heftigste aanvoerders, om de annexatie herroepen te zien of zich er tegen te verzetten. Wij konden ons overtuigd houden dat velen alleen door vreesaanjaging waren overgehaald om zich bij hen aan te sluiten; anderen hadden de annexatie, ofschoon die hun eene grief was, aangenomen als het onvermijdelijk gevolg van de vroegere regeeringloosheid, — zoodat er slechts eene kleine, hoewel heftige, invloedrijke en onverzoenlijke minderheid overbleef, die, als zij kon, de republiek zoude willen herstellen.

Deze gevolgtrekking werd door de aanvoerders der Boeren vurig bestreden, maar na alles wat ik zelf gezien en gehoord had, konden hunne redeneeringen mij niet tot andere gedachten brengen. Voor zooverre ik kon beoordeelen, scheen het dat eene groote meerderheid van de mannen met wie ik sprak, zelfs in het kamp, wel onder Engelsch bestuur zouden willen blijven, mits zij goed en verstandig geregeerd werden, en hun later een billijk aandeel in het bestuur der Transvaal gegeven werd. Wat mij in die meening nog versterkte was dat zij toch evengoed als wij zelven wisten dat onze verdedigingsmiddelen ons niet in staat stelden met goed gevolg weêrstand te bieden als de helft der strijdmacht, die, naar de laagste schatting, toen in het Boerenkamp bijeen was, een krachtigen aanval op Pretoria had gedaan. Het was de donkerste tijd van den oorlog met de Zoeloes, en de meeste Boeren kwamen openlijk voor hunne meening

uit dat de Zoeloes meer dan tegen ons opgewassen waren. Het leger van Lord Chelmsford, dat op 200 mijlen afstands lag, kon geen enkel man missen om het garnizoen van Pretoria te versterken, en de Boeren achtten zich volkomen in staat, zelfs meer dan hunne werkelijke sterkte grond tot die meening gaf, „om den heelen Engelschen winkel met al zijne geregelde troepen over de grenzen te jagen."

De aanvoerders hadden, door ons in hun kamp te noodigen, hun doel bereikt. Zij hadden laten zien hoe sterk zij waren en mij persoonlijk het besluit medegedeeld, dat hen bijeenhield. Zij hadden van mij de nadrukkelijke verzekering ontvangen dat ik niet geloofde dat de Akte van Annexatie kon of mocht herroepen worden. Tenzij zij voornemens waren zich met geweld te verzetten, hadden zij geen reden meer om verdere volksvergaderingen te houden.

Maar het was voor de aanvoerders zoo gemakkelijk niet het kamp op te breken, en zij drongen er op aan dat ik zou beloven eene memorie, die zij opstelden, te ondersteunen als een middel dat hen zou helpen om hunne volgelingen te doen uiteengaan.

Dit weigerde ik bepaald, en eindelijk zeide het comité dat het tevreden zou zijn als ik aan Harer Majesteits Regeering een nauwkeurig verslag van hunne wenschen wilde opzenden, zooals die door het comité werden opgegeven, en van de ondersteuning, die de memorie in het kamp had gevonden.

In dit verzoek was niets onbillijks, en dus werd een woordelijk verslag van alles wat er verricht was, uit de aanteekeningen van een snelschrijver opgemaakt, door mij naar Engeland opgezonden, nadat het door het Boeren-comité nagezien en accoord bevonden was. Toen gaf het comité het bevel: *huis-to* (naar huis), en vóór het aanbreken van den dag verstrooiden de Boeren zich in wagens en te paard en was het kamp verlaten.

Het volledig verslag van al de samenkomsten tusschen mij en de Boeren vindt men in de *Blue books* van Zuid-Afrikaansche zaken C. 2367 en C. 2374, van Juli 1879.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Toen de Boeren uiteengegaan waren en er elken dag berichten kwamen van de aankomst van versterkingen in Natal, had kolonel Lanyon het voornemen opgevat om den Gevolmachtigde, *viâ* Potchefstrom en de Keate Award, naar de Diamantvelden te vergezellen, maar te Potchefstrom ontvingen wij depêches, die het wenschelijk maakten dat kolonel Lanyon naar de grenzen van Natal terugkeerde, ten einde alles te doen wat hij kon om een korps bereden Boeren te vormen voor de kolonne van kolonel Wood, en zich voor te bereiden om tegen Secocoeni op te trekken. Voordat wij van elkander gingen, hadden wij echter de maatregelen bepaald, die wij overeengekomen waren Harer Majesteits Regeering aan te bevelen voor het verder bestuur van de Transvaal. De maatregelen waren:

1° De instelling van een Uitvoerenden Raad, waarin eenige Boeren als bezoldigde leden zitting zouden hebben.

2° De instelling van eene tijdelijke Wetgevende Macht, in staat om wetten uit te vaardigen, die onmiddellijk noodig waren tot versterking van het bestuur, en den weg te banen voor een Volksraad.

3° Een krachtiger organisatie en betere bezoldiging van het Hoog Gerechtshof.

4° Eenige verbeteringen in den toestand van de laagst bezoldigde ambtenaren.

5° Een nauwkeurig, wetenschappelijk onderzoek van de lijn van Delagoa Baai-spoorweg.

6° Administratieve hervormingen, die zeer noodzakelijk waren, onder andere, te voorzien in eene sterke politiemacht.

7° De financiën onder het bijzonder toezicht van een financiëel ambtenaar te stellen, om evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven te brengen.

8° Wat de vertegenwoordiging voor de Transvaal betreft, daartoe waren een aantal elementen verzameld, waaronder de meeningen van het Ministerie aan de Kaap, van den Opperrechter van de Kaap en meer in 't bijzonder van den heer Brand, den

President van den Oranje Vrijstaat, die zeer edelmoedig alle hulp verleende waartoe zijne ondervinding hem in staat stelde, aangaande de veranderingen, die hem voor de Transvaal geschikt toeschenen.

Van dit alles werd Harer Majesteits Regeering breedvoerig mededeeling gedaan, en ik was voornemens om zoodra de regeering in het moederland hare zienswijze te kennen had gegeven, eene vergadering te beleggen waarbij de oppositie-partij vertegenwoordigd zou worden, ten einde eene constitutie te ontwerpen, die aan de billijke eischen der Transvalers ten opzichte van eene vertegenwoordiging zou voldoen. De heer Pretorius had zich bereid verklaard om, bij eventueele benoeming als lid van den Uitvoerenden Raad, er met zijne medeleden der commissie over te zullen beraadslagen. Men hoopte ook dat de heer Kruger bereid zou zijn een gelijk aandeel te nemen in de maatregelen, die de vorming van eene vertegenwoordiging moesten voorafgaan. Maar eenige dagen na de tijding dat de Boeren uiteengegaan waren, kwam er een telegram uit Engeland, dat eene berisping van mijn gedrag, den 19en Maart door de Regeering uitgesproken, inhield.

Twee maanden later werd ik vervangen door Sir Garnet Wolseley, en van dien tijd af heb ik geen deel meer gehad in het bestuur van de Transvaal.

Wat daar later gedaan is kan ik slechts evenals ieder ander uit de *Blue-books* te weten komen.

Toen in de laatste zitting van het Kaapsche Parlement het voorstel werd gedaan om eene conferentie te houden over het sluiten van een verbond, bezochten de heeren Kruger en Jorissen de Kaap-kolonie en reisden het land door, terwijl zij de grieven van de Boeren in de Transvaal opsomden en hunne broederen in de Kaapkolonie aanspoorden zich van elken stap tot een bondgenootschap te onthouden, zoolang de Transvaal niet hare onafhankelijkheid terug had verkregen. Hunne welsprekendheid maakte genoeg indruk op de kiezers, om verzet tegen de voorstellen der regeering uit te lokken. Op dezen tocht vonden de

afgevaardigden der Boeren een krachtigen steun in de oppositie tegen de ministers van de Kaapkolonie, en in een klein aantal Hollandsche republikeinen. Een vrij gebruik werd gemaakt van de sympathie, die groote staatsmannen in Engeland voor de Transvaal betuigd hadden, en brieven van hen aan het Boeren-comité en aan de leden der plaatselijke koloniale oppositie werden aangehaald als een bewijs dat zij voor de intrekking van de annexatie en het herstel der Zuid-Afrikaansche republiek waren.

Sedert dien tijd is de ontevredenheid met het bestaand bestuur in de Transvaal allengs merkbaar toegenomen, totdat zij onlangs tot gewelddadigheden en opstand oversloeg.

Maar er is reeds genoeg gezegd om de ware oorzaak van de jongste uitbarsting vrij duidelijk aan te toonen. Sedert ik in April 1879 bij de Boeren was, is er niets gebeurd om de toen bestaande redenen tot ontevredenheid te doen toenemen. In vele opzichten hebben de handelingen der Transvaalsche regeering ondersteuning van het volk verdiend en ook verkregen, en de Engelschen hebben de bewoners der Transvaal reeds vele voordeelen verschaft, waarvan zeker wel niet het minste is, dat zij onder de Britsche vlag tegen de invallen der inlandsche volksstammen beschermd zijn.

Bovendien zijn er hoognoodige financieele hervormingen ingevoerd. Het verslag over de geldmiddelen, door Mr. Sergeant (die opzettelijk daarvoor naar de Transvaal werd gezonden) geleverd, toonde duidelijk aan in welk een ellendigen staat van verwarring zij onder de republiek geraakt waren. Om in de dringendste behoeften van het bestuur te voorzien, schreef de Rijksschatkist eene leening van £ 100.000 uit. De jaarlijksche inkomsten zijn van £ 70.000 vermeerderd tot £ 160.000, niettegenstaande de afschaffing van drukkende belastingen; welke vermeerdering hoofdzakelijk is toe te schrijven aan een beter bestuur onder Mr. Steele, den commissaris van financiën, en aan eene eerlijker inning.

Ook zijn er reeds eenige hervormingen in de bestuurszaken gebracht, hoewel nog niet zooveel als wel te wenschen was, en alle salarissen worden geregeld uitbetaald.

Ten laatste is alle billijke reden tot ontevredenheid over het niet gebruiken van de Hollandsche taal in alle publieke stukken nu ook weggenomen.

Wat heeft de Boeren dan bewogen om juist dit tijdstip voor een opstand te kiezen, nu zij reeds drie en een halfjaar goed geregeerd en krachtig beschermd zijn geworden, nu eenige grieven hersteld zijn en zij alle reden hebben om te hopen dat elke redelijke en mogelijke hervorming tot stand zal worden gebracht?

Er valt, geloof ik, niet aan te twijfelen of de tegenwoordige opstand is aan raadgevingen van buitenaf toe te schrijven, met het oog op de moeilijkheden in het Vereenigd Koningrijk, die de Engelsche Regeering te bestrijden heeft. Toen ik, in April 1879, een onderhoud met het Boeren-comité had, meende ik te moeten waarschuwen voor sommige hunner raadgevers — avonturiers van allerlei natie — mannen, die niets te verliezen hebben en die in alle landen de bewerkers van opstand en revolutie zijn.

Sedert dien tijd zijn diezelfde onruststokers ijverig aan den gang geweest om de Transvaalsche Boeren en hunne broederen in andere gedeelten van Zuid-Afrika tot verzet op te hitsen, en hen aan te sporen om alle aanbiedingen van een eigen bestuur onder de Britsche vlag van de hand te wijzen, hun verzekerende dat zij door te volharden onvoorwaardelijke intrekking van de annexatie zouden verkrijgen. 't Is zeer te vreezen dat onvoorzichtige uitdrukkingen van Engelsche staatslieden de beweging in de hand gewerkt hebben. Het vertrek van vele troepen, inzonderheid cavalerie, en de moeilijkheden waarin de Britsche Regeering op haar eigen grondgebied gewikkeld was, zijn voorgesteld als eene zoo gunstige gelegenheid, dat men die kans om alles, wat men verlangde, met geweld te verkrijgen niet moest laten voorbijgaan.

Behalve Engelsche vrienden en raadgevers, hebben de boeren ook ijverige bondgenooten op het vasteland van Europa. Natuurlijk zijn er in Nederland velen op hunne hand. In Duitschland zullen zij sympathie vinden bij vele handelaars, die uit handelsbelang voor het stichten van Duitsche Kolonien zijn, als een

tegenwicht van den overheerschenden invloed van Engelsche belangen in den kolonialen handel; en bovendien zullen zij krachtig ondersteund worden door de ultra republikeinsche en socialistische partijen in alle landen waar omverwerping van alle bestaande en gevestigde regeeringen het hoofddoel is.

De gewichtigste vraag is echter, wat in 't vervolg gedaan moet worden?

Het Engelsche volk meene niet dat wij, door alle verantwoordelijkheid van ons te werpen, de Transvaal een goed bestuur kunnen waarborgen of onze verantwoordelijkheid in de andere koloniën van Zuid-Afrika verminderen. Met een Transvaalsche Republiek, die door een openlijke opstand hare onafhankelijkheid herkregen en zich misschien onder bescherming van een vreemde mogendheid gesteld had, een slecht gestemde Oranje Vrijstaat aan de eene zijde, en een talrijke inlandsche bevolking ten noorden en ten zuiden, zou Natal, als dit eene Engelsche kolonie moet blijven, alleen behouden kunnen worden door een sterk en kostbaar Engelsch garnizoen. Door de Transvaal te ontruimen, zouden wij geen vrede of mogelijkheid van beschaving kunnen waarborgen aan een enkelen der inlandsche volksstammen om Natal of de Transvaal, evenmin als aan de oude Kaapkolonie. Wat reeds in de Transvaal is voorgevallen heeft wonden, die bijna geheeld waren, weêr opengereten, en dreigt de Kaapkolonie mede te slepen. Ik stel een vast vertrouwen in de gematigdheid, de vaderlandsliefde en getrouwheid van de groote meerderheid der kolonisten aan de Kaap, en van degenen, die hen als hunne verantwoordelijke ministers besturen; maar 't is gemakkelijk een jonge constitutie in moeilijkheden te brengen, die zelfs voor de de kracht van de oudste en hechtste regeering te zwaar zouden zijn. Niemand kan zonder eene huivering denken aan een burgeroorlog tusschen de twee voornaamste volksrassen, die de Europeesche bevolking uitmaken, en die door eene vereeniging van groote hoedanigheden de kolonie tot haar tegenwoordigen staat van kracht en welvaart hebben verheven. 't Is onmogelijk het lot

van zulke kleine maatschappijen ieder op zich zelve vooruit te zien; maar als de Engelsche Regeering de hand van Zuid-Afrika aftrok, zouden, mijns inziens, zich eenige kleine vijandelijke republieken vormen, meer of minder beschaafd, maar meerendeels naar het model van de republieken, die in Zuid-Amerika op de Spaansche heerschappij gevolgd zijn.

Het eerste werk van het Engelsche Gouvernement zou moeten wezen, de provincie, die in opstand is gekomen, tot gehoorzaamheid aan de wet te dwingen, een bestuur te vestigen, in staat om persoonlijke veiligheid en eigendom te beschermen en de orde, die voor het bestaan van een beschaafden Staat onmisbaar is, te handhaven; en zoodoende de eerste en voornaamste der beloften, aan de bevolking der Transvaal bij hare annexatie gedaan, te vervullen.

Daarna moest er onmiddellijk overgegaan worden tot verbetering van de wetgeving in de Transvaal, om die meer overeenkomstig met de behoeften en de wenschen der bevolking te brengen.

Dit zou zoo moeielijk niet zijn. Ik heb reeds melding gemaakt van een plan, dat aan Harer Majesteits Regeering ter overweging zou worden overgelegd, en dat vele nuttige wenken van eenige der voornaamste staatslieden en rechtsgeleerden in de Kaap-kolonie, alsook van den kundigen president van den Oranje Vrijstaat, bevat. Ik zou veel goeds verwachten van een Transvaalsche Constitutie, die door Mr. Sprigg en zijne ambtgenooten en door den heer Brand is goedgekeurd.

Bij eene andere gelegenheid hoop ik aan te toonen in welke richting, mijns inziens, de voornaamste wijzigingen gemaakt zouden moeten worden, om eenheid van politiek te brengen in zaken van zóóveel belang als de inboorlingenkwestie in alle Engelsche koloniën in Zuid-Afrika, en hoe wij, door met de Portugeesche regeering samen te werken, perken kunnen stellen aan elke uitbreiding van Engelsche verantwoordelijkheid ten noorden van de Oranje-rivier en de Limpopo-basins, en zoo geographische grenzen te stellen, waarbinnen de Anglo-Hollandsche

onderdanen der Engelsche Kroon, en de bewoners van den Oranje Vrijstaat zich kunnen vormen tot volken, die zoowel zich zelven kunnen verdedigen als zich zelven besturen.

Wat ik alleen nog maar zeggen wilde is dit: Wachten wij ons, kant en klaargemaakte constituties uit Engeland aan een volk als dat van de Transvaal te zenden. Van geen volk kan met meer waarheid gezegd worden, dat zijne instellingen zich met het volk zelf ontwikkelen en overeenkomstig de eigenaardigheden van het volkskarakter moeten zijn. Het eenige middel om een land, dat in zulk een toestand verkeert als de Transvaal, eene goed werkende constitutie te geven is er een ervaren bestuurder de vrije hand te laten om eene wetgeving samen te stellen, die zoowel de goedkeuring van de besten onder de Boeren zelven wegdraagt, als van de verstandige en ervaren staatslieden, die in zulke Staten als de Oranje Vrijstaat en de Kaap-kolonie het bewind voeren.

H. B. E. FRERE.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

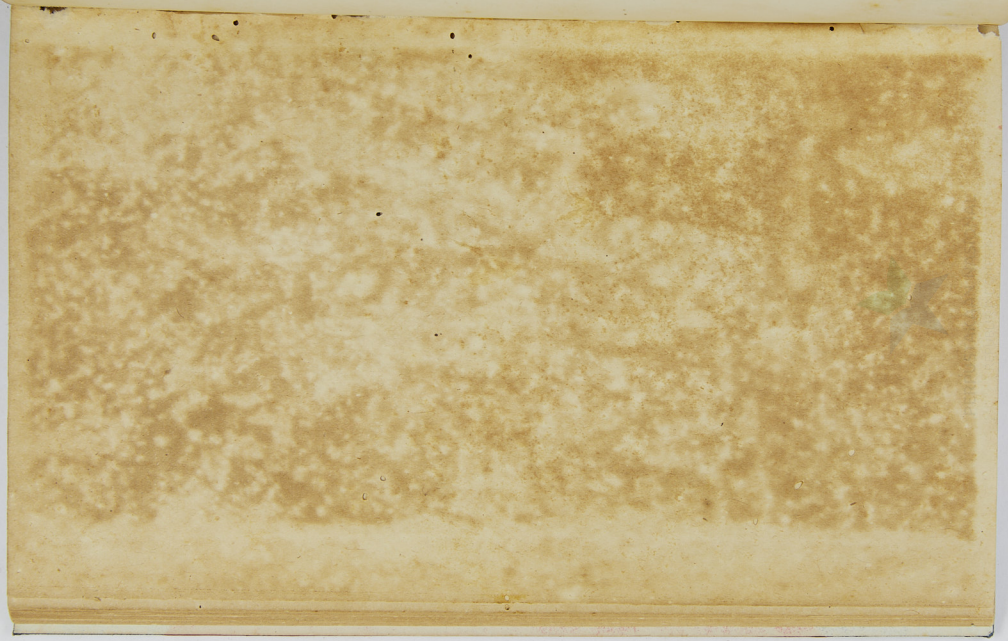

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PR 83/84

